

Таким чином, партнерська взаємодія охоплює багатокомплексний процес, який включає фахівців різних напрямів та безпосередньо батьків дитини з ООП.

Отже, ефективність психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами значною мірою залежить від узгоджених дій усіх учасників освітнього процесу. Партнерська взаємодія педагогів, асистентів вчителя, спеціалістів та батьків створює цілісну підтримувальну систему, яка забезпечує послідовність, наступність та результативність інклюзивного навчання.

Список використаних джерел:

1. Буйняк М.Г. Теоретичні засади партнерської взаємодії фахівців в інклюзивному навчанні. *Inclusion and Diversity*: наук. журн. Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка, 2024. №3. С. 15-19.
2. Концепція розвитку інклюзивної освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.10.2010 № 912 URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/9189/.
3. Практика взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному просторі : метод. посіб. / уклад. : О.В. Коган та ін. Лисичанськ : ТОВ «ФОКСПРИНТ», 2021, 80с. ISBN 978-617-95187-5-1
4. Фенцик О.М. Партнерська взаємодія закладу освіти з батьками дітей з особливими освітніми потребами; бар'єри та шляхи подолання. Корекційна педагогіка. Педагогічна академія: наукові записки. URL : <https://doi.org/10.5281/zenodo.16884933>

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ТА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Федорчук Наталія, кандидатка педагогічних наук, завідувачка кафедри
педагогіки, психології та фахових методик

КЗВО «Барський гуманітарно-педагогічний коледж
імені Михайла Грушевського» (Україна)

Гладка Ангеліна, здобувачка ступеня вищої освіти «бакалавр»

У Національній доктрині розвитку освіти зазначено: «Мета державної політики щодо розвитку освіти полягає у створенні умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України...», а «пріоритетними напрямками державної політики щодо розвитку освіти є: її особистісна орієнтація» [8]. Отже, формування особистості того, хто навчається не може відбуватись без урахування його індивідуальних особливостей. Тому заклади загальної середньої освіти в Україні «можуть створювати у своєму складі спеціальні та інклюзивні класи для навчання дітей з особливими освітніми потребами» [2].

У вітчизняній педагогіці питання індивідуалізації навчання та виховання учнів, пов'язане з вирішенням практично значущих завдань освіти, відображене у працях низки педагогів і громадських діячів, серед яких Б. Ананьєв, К. Вентцель, А. Еткінд, М. Каган, Н. Новіков, А. Прокопович-Антонський, А. Асмолов, В. Розанов, К. Ушинський тощо. Подальший розвиток цієї проблеми відбувся у дослідженнях Ю. Бабанського, М. Данилова, Л. Занкова, А. Кірсанова, Є. Рубанського, І. Унта, І. Якиманської тощо. Серед науковців, які працюють над проблемою індивідуалізації навчання осіб з особливими освітніми потребами слід насамперед назвати Л. Будяк, С. Єфімову, А. Колупаєву, І. Луценко, Ю. Найдю, Н. Ратушняк, Т. Сак, Н. Слободянюк, Н. Софій, О. Таранченко тощо.

Згідно «Концепції інклюзивної освіти в Україні» інклюзивне навчання – це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей [6].

У педагогічному словнику поняття «індивідуалізація навчання» визначається як «організація навчального процесу, коли вибір засобів, заходів,

темпу навчання враховує індивідуальні відмінності навчання» [1, с. 26].

«Реалізація індивідуалізованого навчання обов'язково базується на індивідуальному підході. Це педагогічний принцип, який обумовлюється індивідуальними особливостями учнів у навчанні та вихованні» [3, с. 101-105].

«Під індивідуальністю розуміють оригінальність особистості або певну головну її особливість, яка робить її несхожою на інших. Кожна людина індивідуальна, але індивідуальність одних виявляється дуже яскраво, інших – малопомітно, вона може виявлятися в інтелектуальній, емоційній, вольовій сфері або відразу у всіх сферах психічної діяльності. Отже, поняття індивідуальність також означає, що соціальні якості, загальні для людей риси, виявляються дуже своєрідно у кожного індивіда, який є унікальним і неповторним» [10, с. 43].

Якщо говорити про індивідуальний підхід до осіб з особливими освітніми потребами, слід розуміти, які саме індивідуальні особливості їх вирізняють серед учнів класу. «Учитель команди супроводу має розуміти сутність понять, пов'язаних із психофізичними порушеннями в дітей, зокрема: порушення психофізичного розвитку; категорії порушень та їх ступені; спільні проблеми розвитку; особливості процесу порушеного розвитку. Такі знання дають змогу педагогам правильно оцінити можливості дитини, дібрати до неї прийоми і засоби індивідуального підходу, корекційно спрямувати методи навчання» [7, с. 87].

Дитина з порушеннями психофізичного розвитку – це «дитина, яка має психічні та/або фізичні порушення, що впливають на цілісний розвиток її особистості, й потребує спеціальних/додаткових умов навчання й виховання [7, с. 87].

Виділяють такі категорії порушень психофізичного розвитку в дітей: 1) виразні та сталі порушення слухової функції (глухі діти, діти зі зниженим слухом (слабочуючі), пізно оглухлі діти); 2) виразні порушення зору (сліпі діти, діти зі зниженим зором (слабкозорі); 3) тяжкі мовленнєві порушення (діти-логопати, діти з тяжкими порушеннями мовлення (діти з ТПМ); 4) стійкі порушення інтелектуального розвитку на основі органічного ураження

центральної нервової системи (діти з інтелектуальними порушеннями (діти з ІП); 5) затримка психічного розвитку (діти із ЗПР); 6) порушення опорно-рухового апарату (діти з порушеннями опорно-рухового апарату (діти з ПОРА); 7) емоційно-вольові розлади (діти з порушеннями емоційно-вольової сфери); 8) комплексні порушення кількох функцій / складні порушення (сліпоглухі діти; діти, в яких порушення зору, слуху, опорно-рухового апарату поєднуються з інтелектуальними порушеннями або ЗПР) [7, с. 88].

Також педагогу слід враховувати: психологічні особливості дітей з інтелектуальними порушеннями [7, с. 93-94]; психологічні особливості дітей із затримкою психічного розвитку [7, с. 94-96]; психологічні особливості дітей з тяжкими порушеннями мовлення [7, с. 95-97]; психологічні особливості дітей з порушеннями слуху [7, с. 97-99]; психологічні особливості дітей із порушеннями зору [7, с. 99-101]; психологічні особливості дітей із дитячим церебральним паралічем [7, с. 101-102]; психологічні особливості дітей із РСА [7, с. 102].

«Інклюзивне навчання передбачає створення освітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку. Інклюзивне навчання – гнучка, індивідуалізована система навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку в умовах масової загальноосвітньої школи за місцем проживання. Навчання відбувається за індивідуальним навчальним планом...» [5, с. 9].

«З метою забезпечення рівного доступу до якісної освіти інклюзивні освітні заклади повинні адаптувати навчальні програми та плани, методи та форми навчання, використання існуючих ресурсів, партнерство з громадою до індивідуальних освітніх потреб і різних стилів навчання дітей з особливими освітніми потребами. Інклюзивні освітні заклади повинні забезпечити спектр необхідних послуг відповідно до різних освітніх потреб таких дітей [5, с. 8].

Інклюзивна школа – це «заклад освіти, який забезпечує інклюзивну освіту як систему освітніх послуг, зокрема: адаптує навчальні програми та плани, фізичне середовище, методи та форми навчання, використовує існуючі в громаді ресурси, залучає батьків, співпрацює з фахівцями для надання спеціальних

послуг відповідно до різних освітніх потреб дітей, створює позитивний клімат у шкільному середовищі» [5, с. 9].

З урахуванням індивідуальних освітніх потреб учня особливими освітніми потребами, за участю групи фахівців та батьків дитини, складається індивідуальна програма розвитку – «документ, що забезпечує індивідуалізацію навчання, визначає перелік необхідних психолого-педагогічних, корекційних потреб/послуг для розвитку дитини» [2].

Складність навчальних програм часто ускладнює педагогам реалізацію інклюзивних практик. Тому важливо забезпечити гнучкість навчальної програми та методів викладання через застосування адаптацій, модифікацій і диференційованого підходу. «Технологія індивідуалізованого навчання – це така організація навчального процесу, де індивідуальний підхід та індивідуальна форма навчання пріоритетні. Вона передбачає проектування педагогічної діяльності на основі індивідуальних якостей дитини (інтересів, потреб, здібностей, інтелекту тощо)» [9].

«Диференціація не тільки враховує індивідуальні особливості учнів, а й організовує для типологічних груп навчання за різними планами і програмами» [4, с. 56-57].

Урахування індивідуальних особливостей учнів з особливими освітніми потребами в процесі навчання вимагає дотримання низки умов: «Індивідуальний підхід дає змогу при доборі засобів, методів, темпу навчання врахувати індивідуальні особливості учнів, неоднаковий рівень розвитку їхніх здібностей, можливостей» [7, с. 101]; «Учитель інклюзивного класу має добре знати особливості психофізичного розвитку і поведінки дітей різних категорій, типові труднощі, що виникають при оволодінні навчальним матеріалом і зумовлені характером певного порушення» [7, с. 102]; «Для навчання дітей з ООП використовують ті самі методи, що й для дітей з типовим розвитком, проте особливості психофізичного розвитку учнів обумовлюють інакші способи застосування цих методів; зокрема, методи навчання повинні бути корекційно-розвивальними» [7, с. 103]; «Процес навчання необхідно збагачувати методами,

що мотивують до учіння. Це, зокрема, використання різних видів ігор, створення ігрових моментів, моделювання реальних ситуацій» [7, с. 103]; «Методи мають відповідати принципам спеціальної дидактики» [7, с. 103-104]; «Індивідуальний підхід до учнів із психофізичними порушеннями значною мірою залежить від категорії порушення, ступеня його виразності, індивідуальних особливостей» [7, с. 104-111].

Отже, упровадження індивідуального підходу до навчання дітей із особливими освітніми потребами є ключовою умовою інклюзивної освіти. Конкретні методи індивідуалізації та корекційної спрямованості інклюзивного навчання слід обирати з урахуванням особливостей кожного учня.

Індивідуальний підхід у навчанні учнів вимагає ретельної підготовки педагога та певних професійних навичок та компетентностей.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко С. Н. Український педагогічний словник. К. : Либідь, 1997. 374 с.
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#n984>
3. Коберник Г. І. Індивідуалізація навчання молодших школярів в умовах розв'язування адаптованих навчальних завдань. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2013. №46. С. 101-105.
4. Кобзар Б. С. Основи індивідуалізації навчально-виховної діяльності учнів початкової школи. *Початкова школа*. 2003. №3. С. 56-57.
5. Колупаєва А. А., Савчук Л. О. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання : наук.-метод. посібник. Київ : Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. 274 с.
6. Концепція інклюзивної освіти в Україні. URL: www.mon.gov.ua
7. Миронова С. П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах : навчально-методичний посібник. Тернопіль: Астон, 2020. 176 с.
8. Національна доктрина розвитку освіти України в XXI ст. URL :

9. П'ятакова Г. П. Сучасні педагогічні технології: навчально-методичний посібник для студентів та магістрантів вищої школи. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 55 с.

10. Яременко В., Сліпушко О. Новий тлумачний словник української мови : [близько 200000 сл.]. Київ : Аконіт, 2007. 862 с.

ГУМАНІСТИЧНИЙ ВИМІР ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Федорчук Наталія, кандидатка педагогічних наук, завідувачка кафедри
педагогіки, психології та фахових методик

*КЗВО «Барський гуманітарно-педагогічний коледж
імені Михайла Грушевського», Україна*

Федорчук Інна, магістр педагогічної освіти, асистент вчителя з
*інклюзивного навчання Барського ліцею №1 Барської міської ради
Жмеринського району Вінницької області, викладач*

*КЗВО «Барський гуманітарно-педагогічний коледж
імені Михайла Грушевського», Україна*

Відповідно до Закону України «Про освіту», загальна середня освіта «спрямована на забезпечення всебічного розвитку особистості шляхом навчання, виховання та розвитку, які ґрунтуються на загальнолюдських цінностях та принципах» [3]. Тому стратегічним напрямом розвитку сучасної освіти в Україні є гуманізація освітнього простору з метою реалізації особистісно орієнтованого підходу в освітній діяльності, визнання цінності особистості дитини, її потреб, можливостей та прав незалежно від її психофізичних можливостей, соціального походження чи освітніх потреб.

Проблематика гуманістики знайшла відображення у наукових доробках класиків Ш. Амонашвілі, Я.-А. Коменського, Я. Корчака, В. Сухомлинського тощо. Сучасні аспекти гуманізму в освіті вивчають Л. Баран, О. Власова,